

פרס הצעיר בראש מצדה

היום לפני חמישים וארבע שנים נחתמה "מגילת היסוד של מיתוס מצדה": בראשונה עשו צעירים ארץ-ישראלים את מסלול ההליכה במדבר יהודה, הטיפוס על ההר והטקס בפסגה. אחד מהם מכהן כיום כראש הממשלה

מאת מולי ברוג

באחרונה ראה אור בארצות הברית ספרו של הפרופ' נחמן ברוך-הורו, מהאגדה בריסטה העברית בירושלים, "מצדה: איך רון קולקטיווי ועשיית מיתוסים בישראל", ובו הסקירה המקיפה ביותר והניתוח השיטתי ביותר של מה שידוע לכל כ"מיתוס מצדה". תוך כדי עיון בו נוכחתי כי בעת מחקר על מצדה, לפני כמה שנים, מצאתי באחד הארכיונים מה ברק רקה ובה רשומה בכתב-יד מה שאני מכנה "מגילת היסוד של מיתוס מצדה".

אף שהכרתי את הנוסח הכתוב מגילת "במעלה" שיצא לאור אחרי הכנס, התרגשתי מן התג' לית. זאת היתה מעין כתובה שנתן בינאר 1942 הנוער הע' ברי לארצו ובה הבטיח לה ברית עולם. המסמך נחתם בסיומו של כנס מדריכים מת' נועות נוער שהתקיים בראשונה בראש מצדה.

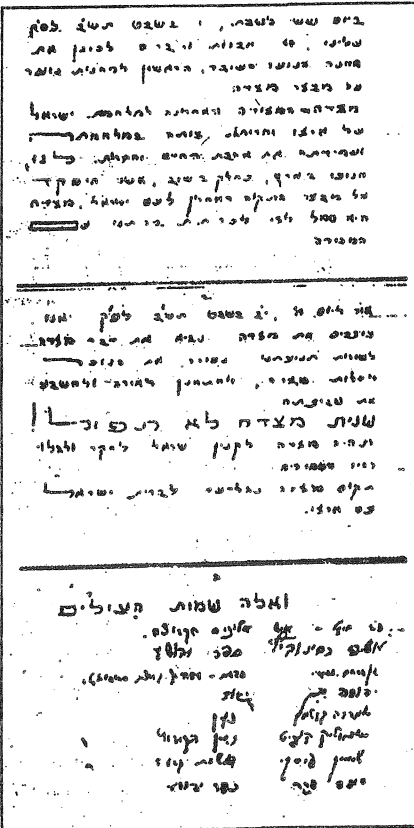
חיפשתי ולבסוף מצאתי את תצלום המחברת המבוקש. להפ' תעתי, התברר לי שיום העלייה לחר היה ביום שישי לשבת, ה' בשבט, שנת תש"ב, ותאריך חתימת המגילה, שהיה כאמור מועד סיום הסמינר, "אור ליום ה', י"ב בשבט, תש"ב", כלומר, היום לפני חמישים וארבע שנים. מה שעושה מסמך זה לאקטואלי הוא העובדה שאחד המדריכים הצעירים שחתמו על כתב אמנה זה היה שמעון פרס קי, בוגר המוסד החינוכי בן שמונה שהיה אז בהכשרה בקיבוץ גבע לקראת העלייה לסיקע בקיבוץ אלומות, וכיום מכהן כראש הממשלה.

הכל התחיל בקיץ 1933. שמריה גוטמן היה צריך לחזור הביתה לקיבוץ נען, לאחר שסיים את פעילותו כמדריך בנוער העובד בירושלים, והח' לים. לעשות זאת בגלל, דרך יסודות מצדה ומצדה. המצדה הע' תיקה, שותתה רוחה ונשכחת עד אז, עלתה לכותרות בעק' בות פרסום המחקר של האר' ביאולוג הגרמני אלפרד שולטן ודחיקה את דמיונו של גוטמן.

לפני שיצא למסע פנה שמריה גוטמן ליצחק ברצבי בבקשה שייצג לו בנוגע לציון הנחל ולמסלול ההליכה המועדף. ברצבי, לאחר ששמע את פרסי התוכנית, טען באוזניו גוטמן כי כל החוקרים שס' בנו את יסודות מצדה מתו מיד אחד כך וא' מר כי לדעתו הוא "דון קישוט". הצעיר האנגטי, שכבר הספיק להפתיע פעם את ידידיו בארץ הולדתו, סקטלנד, כש' צעד לבדו לאורך חומת אריאנוס בת' 140 הקילומטרים, לא נרתע. מצויד במ' פת' ארץ ישראל מצוירת שהציגה הקרן הקיימת (ובה רק חלקו הצפוני של ים המלח), יצא למסע עם שני חברים וכלב. "נשחזרתי", סיפר אחר כך שמריה גר' שמו, "דיווחתי בהתלהבות לברצבי ולפ' רופ' מייולד (הארכיאולוג הפרופ' בנימין מור, גיסו של ברצבי) על אשר ראיתי

במצדה. כשסיימתי, אמר ברצבי: 'תגיד, שמריה, מה אתה כל כך מתלהב? תשע מאות שוודים' יהודים' ברחו למצדה, או מה, התרגשות? האמת, אני בתוך צעיר, בן לעם היהודי, עם רגשני - עניתי לו'. גוטמן גמר אומר לדרבן אנשים אחרים לבוא למקום והסביר כי "יש בכוחו של המדבר לטפח חברות, מחויבות, ועוד הדדית, שוויון בין בני-אדם, ועם כל אלה גם לטפח את היחס ליופיו, לכן, סיכם, 'ראיתי במדבר מכשיר לפתח את האידאולוגיה'.

שמונה שנים לאחר מכן זכה גוטמן

הפתיחה של מסמך מדריכי הנוער והשיחה חלקית של החותמים. אופי של ברית דתית

למשש את רעיונותיו, בקשר למצדה. ניצ' חונתיו של הקורפוס האפריקאי הנאצי על צבאות הברית בצפון אפריקה, בקיץ 1941, יצרו מתח ודאגה רבים. הן אצל הבריטים, שמאוחר יותר אף תיכננו פיגור כוחותיהם לעיראק, והן בהנהגת היישוב, שיצאה אחר כך בתוכנית. התכצרות נואשת שנקראה "מצדה על הכרמל". שמריה גוטמן החליט כי זה הזמן לנצל את הפוטנציאל החינוכי של סיפור מצדה - תיאורי המרד של יוסף בר-מתתיהו, עם המסע המפרך והטיפוס המסוכן על ההר - ללקטים סמינר. למדריכי, תנועות הנוער הציוני בראש מצדה כדי להעביר את המסר הקשר שלא ייתנו: עם-באגז והמאבק. ע' אחרון הלוחמים. באוקטובר 41 יצא גוטמן במסע של עשרה אנשים להכין את הסמינר בן

היצאים היו כמה חברי קיבוץ נען ומו' כידות הנוער העובד-ועליהם. נוספו הפ' רפ' היינריך מנדלסון מהמכון הקולוגי במל' אבי' ושניים מתלמידיו. קשחור, ש'לה מ'טמן תנכיר-מסכם-לד' ב' כך שלום, מנהל מחלקת הנוער של ההנהלה הציונית, וביקש את עזרתו במימון הסמינר.

הסמינר ייפתח ביום 16 לחודש ינואר 1942 ויימשך 15 יום. לפי התוכ' נית כדלקמן: 20 שעות לימוד סופוגר פיה ושימוש במפה. (...) לרשותם יועמדו ספרים ומפות מהם ילמדו את האופי הגיאוגרפי, אקלימי, אתנוגרפי והיסטורי הנוגע לאזורם. אחרי זה ה'סיל' למצדה ישהו במדבר דה 6 ימים בהם יעסקו בתיקון הדרך. ההרסה כיום (וכתוצאה מרעידת האדמה של שנת 1927 - מ'ב, התבוננות ובריקת הע' תיקות, מרידה ורישום מבצר מצדה, הריק ומחנות הרומאים. שיתות והצאות על מדבר יהוד' דה והמצודות העבריות, בעיות המים' ועוד. "כתום ששת הי' מים ילכו לעידגר, ישוה שם יום אחד ומשם דרך פשתה וק' ליה לירושלים. מגמתנו, שה' משתתפים בסמינריון הזה יהיו מרכזי טיולי הנוער בארץ. למד' תר לדבר על חשיבות הסמינר ריון ועל הפגישה של מדריכי נוער עברי עם מצדה, לגבי חר' גור הנוער בימים אלה הסמינר מותנה באמצעים כספיים שיע' לו לפי חשבוננו למעלה מ-200 לא"י.

ב'שלוש התרשם מאוד מהדרך והשיג מההנהלה הציר' נית את הסעד המבוקש. עליו נוספו התחייבויות למימון שנת' נו יצחק שרה, או מפקד הפלמ"ח, ישראל גלילי, שהיה ראש מטה ארגון "ההגנה". הסמינר יצא לדרך והשתתפו בו 47 מדריכים מנוער העובד, המחנות העולים וגם - אחד מהשומר הצעיר. מתנה האוהר לים הוקם על משטח ב'אש ההר (שלימים נחשף בו בית המרחץ המפואר שבנה הורדוס), ומשם יצאו הצעירים במסך שבעת הימים למשימות השונות בריוק עלי-פי. התכנון, לפני שירדו הת' קיים טקס ובו נחתמה מגילת היסוד ל"פולחן" מצדה, ששילב הליכה במדבר יהודה עם טיפוס קשה על ההר וטקס מרשים בפסגה. הן בסגנונה של המגילה והן בדרך כתיבתה ניכר כי מחבריה ב' קשו לשונות לה. אופי של ברית "דתית" נראה כי כמי שחתם, בשעתו על תער' רת הלידה של "מיתוס מצדה", מבקש עתה ראש הממשלה, שמעון פרס, את הזכות לתנוע' גם על תעודת הפטירה של "חסיד מצדה" - באמצעות כריתת רחב. פרס, עטור התארים הממלכתיים, פעמיים ראש ממשלה, ישימה מן ההסם לקבל עליו מינוי נוסף: משרד ההיסטוריה.